

ALTERNATİF PERFORMANS ÖLÇÜTLERİNİN GELECEĞİ VE DENETİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Arş. Gör. Dr. Hakan CAVLAK*

Makale Gönderim Tarihi : 11.09.2020 / Kabul Tarihi : 15.12.2020

Makale Türü: Araştırma

ÖZ

Özellikle son on yılda kullanımı giderek artan alternatif performans ölçütleri (APÖ), hem işletmelere performanslarını anlatmalarında bir esneklik tanımakta hem de paydaşlara işletme performansı ile ilgili olarak daha fazla bilgi sağlamaktadır. Söz konusu faydalarına rağmen alternatif performans ölçütleri bazı yönlerden de eleştirilmektedir. Alternatif performans ölçütlerinin bir standarda sahip olmaması ve denetim süreçlerinde yer almaması söz konusu eleştirilerin temel noktalarıdır. Bu çalışmada, Türkiye’de hakkında neredeyse hiçbir çalışma bulunmayan alternatif performans ölçütleri incelenmektedir. Bu çerçevede, öncelikle ilgili ölçütlerin tanımlaması ve taşıdığı özellikler sunulmaktadır. Daha sonra ise ilgili ve ilişkili muhtelif kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar doğrultusunda alternatif performans ölçütlerinin geleceği ve denetimi üzerinde değerlendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca her şey üzerinde etkisi olan Covid-19 pandemisinin alternatif performans ölçütleri üzerindeki olası etkileri de çalışmada tartışılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda her ne kadar bazı dezavantajları olsa da pandeminin oluşturduğu olağandışı durumun da etkisi ile birlikte alternatif performans ölçütleri kullanımının artacağı öngörülmektedir. Dünya genelindeki bu öngörüye rağmen Türkiye’de alternatif performans ölçütlerinin kullanımı çok yaygın değildir. Ayrıca Türkiye’de söz konusu ölçütler ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme ya da rehber bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşletme Performansı, Alternatif Performans Ölçütleri, Denetim, Covid-19 Pandemisi

JEL Sınıflandırması: L25, M10, M40.

* Ardahan Üniversitesi, İİBF, hakancavlak@ardahan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5891-7722

AN EVALUATION ABOUT FUTURE AND AUDITING OF ALTERNATIVE PERFORMANCE MEASURES

ABSTRACT

Alternative performance measures (APM), which have been increasingly used in the last decade, both provide flexibility to businesses to explain their performance and provide more information to stakeholders about business performance. Despite these benefits, alternative performance measures are criticized in some aspects. The main points of these criticisms are that alternative performance measures do not have a standard and are not subject to auditing. In this study, almost no studies exist on alternative performance measures in Turkey is examined. In the study, first of all, the definition of alternative performance measures and their characteristics are presented. Then, in line with the studies conducted by the relevant institutions, evaluations are made on the future and auditing of alternative performance measures. The study also discusses the possible effects of the Covid-19 pandemic on alternative performance measures. Although it has some disadvantages, it is predicted that the use of alternative performance measures will increase in the coming years with the effect of the extraordinary situation caused by the pandemic. Despite this prediction across the world, the use of alternative performance measures are not very common in Turkey. Also, there are no regulations or guidelines on alternative performance measures in Turkey.

Keywords: Business Performance, Alternative Performance Measures, Auditing, Covid-19 Pandemic.

JEL Classification: L25, M10, M40.

1. GİRİŞ

İşletme performansının ölçüm sürecindeki en önemli araçlar olan performans ölçütleri geçmişten günümüze geleneksel, değer bazlı ve alternatif performans ölçütleri şeklinde bir sınıflandırma ile gelmiştir. Önceleri daha çok işletmenin kâr, hisse başına kazanç, yatırım kârlılığı vb. finansal tutarlar ile tek boyutlu ve basit olarak sadece işletmenin muhasebe ve/veya finans departmanı tarafından hesaplanan performans ölçütleri daha sonraları bünyesine sözel verileri de katarak çok boyutlu, karmaşık ve işletmenin tüm departmanlarının içinde olduğu bir ölçüm sürecine geçmiştir. Bununla birlikte son yirmi yılda ise iş yapma ortamındaki değişiklikler ile işletme paydaşlarının değişen talepleri doğrultusunda işletmelere esneklik, paydaşlara da daha fazla bilgi sağlayan alternatif performans ölçütlerine yönelim olmuştur.

Alternatif performans ölçütleri (APÖ), temel olarak geleneksel performans ölçütlerinin yetersiz kalması ve paydaşların artan bilgi talepleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu ölçütler, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKGMİ) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) gibi geçerli finansal raporlama çerçevelerinde tanımlanmamakta, ancak bu çerçevelere göre oluşturulan finansal tablolarındaki

tutarlardan hareketle elde edilmektedir. Ayrıca ölçütler, her işletmenin farklı hesaplama yöntemi ile hesaplanmaktadır. APÖ sahip olduğu özellikler neticesinde bazı gruplar tarafından desteklenmekte bazıları tarafından da eleştirilmektedir. Bu duruma rağmen ise özellikle son on yılda giderek artan bir oranda kullanıma sahiptir.

Çalışmada, öncelikle işletmeler tarafından sıklıkla kullanılan APÖ'ler tanımlanmakta ve ölçütlere dair bazı hususlar açıklanmaktadır. Daha sonra ise ölçütlerin taşıdığı avantajlar ve dezavantajlar çerçevesinde gelecekteki konumuna dair yapılan muhtelif açıklamalar doğrultusunda değerlendirmelerde bulunmaktadır. Ayrıca ölçütlerin en çok eleştiri alan denetim tarafı da ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşların görüşleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Son olarak ise tüm dünyada her konuda büyük bir etkiye sahip olan Covid-19 pandemisinin, APÖ'ler üzerindeki etkisi çeşitli yönlerden incelenerek ölçütlerin geleceğine dair çıkarımlar yapılmaktadır.

2. ALTERNATİF PERFORMANS ÖLÇÜTLERİ

Alternatif performans ölçütleri kavramı, uygulamada *Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKGMİ) Harici Performans Ölçütleri, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) Harici Performans Ölçütleri, Alternatif/Düzeltilmiş Kazanç Ölçütleri, Ek Performans Ölçütleri* gibi ifadeler ile kullanılmaktadır. Bu çalışmada ise konu hakkında 2015 yılında nihai kılavuzunu yayımlayan Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA) tarafından tanımlanan alternatif performans ölçütleri kavramı kullanılmaktadır. APÖ'nün yukarıda yer alan ifadelerdeki gibi GKGMİ ve UFRS harici olarak isimlendirilmesi, konu hakkında çalışma yapan kurumların APÖ tanımlamalarında görüleceği üzere ilgili ölçütlerin çıkartma, ekleme, bir araya getirme gibi işlemler vasıtası ile finansal raporlama düzenlemelerine göre hazırlanmış finansal tablolardan elde edilmesine rağmen bunların uygulanabilir raporlama çerçevelerinde tanımlanmamasından kaynaklanmaktadır (Cavlak, 2019).

2.1. Alternatif Performans Ölçütleri: Düzenlemeler, Tanım ve Hesaplama

Alternatif performans ölçütleri, işletme faaliyetlerinin hangi düzeyde gerçekleştirildiğine ve dönem başında belirlenen işletme hedeflerine ne ölçüde yaklaşıldığına dair paydaşlara ek bilgi sağlamada işletmeler tarafından yardımcı bir araç olarak kullanılmaktadır. Ancak bu ölçütlerin kullanımı başlangıçta GKGMİ ve finansal raporlama standartları düzenleyicileri tarafından işletme paydaşlarının yanlış yönlendirilmesine neden olabileceği endişesinden hareketle olumsuz olarak algılanmıştır. Sonraki süreçte ise APÖ kullanımının yaygınlaşması nedeniyle ve oluşabilecek yanlış yorumlamaların önüne geçilerek paydaşların korunması için ilgili kurum ve kuruluşlar konu hakkında çalışmalar yürütmeye karar vermişlerdir (Hogarth, 2014, 2017).

Muhtelif kurum ve kuruluşların APÖ hakkındaki çalışmaları, Avrupa Birliği Şeffaflık Direktifi (*EU Transparency Directive*) çerçevesinde yatırımcıların korunmasını sağlama hedefine ve işletme varlıklarının, yükümlülüklerinin ve finansal durumunun öngördüğü kâr veya zararın gerçek ve adil bir görünümünü sağlama prensibine dayanarak hazırlanmıştır (BDO, 2017).

APÖ'ye ilişkin hazırlanan en kapsamlı çalışma, konu hakkında en yetkili kuruluşlardan biri olan Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA) tarafından 2015 yılında yayımlanan *Alternatif Performans Ölçütleri Kılavuzu (Guidelines on Alternative Performance Measures)* olarak gösterilmekte-

dir. Kılavuz, işletmelerin yıllık raporlarında ve diğer sundukları finansal bilgilerde yer alan APÖ'lerin karşılaştırılabilirliğini, güvenilirliğini ve anlaşılabilirliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Daha sonraki süreçte, bu kılavuzu farklı kurum ve kuruluşlar (IFAC, IOSCO, FRC, vd.) tarafından ulusal ve uluslararası çerçevede yayımlanan düzenlemeler takip etmiştir. Amerika'da ise ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonunun (SEC) 2001 yılında *GKGMİ harici finansal ölçüt* olarak ifade ettiği APÖ'ler ile ilgili çalışmalar, günümüze kadar muhtelif yıllarda yapılan düzenlemeler vasıtasıyla genişletilerek devam etmektedir (Cavlak, 2019).

Sözü edilen kurum ve kuruluşlar, yayımladıkları düzenlemelerde APÖ ve söz konusu kavram yerine kullanılan diğer ifadeleri aşağıdaki gibi tanımlamaktadırlar:

- ✓ *“Alternatif performans ölçütü, geçerli finansal raporlama çerçevesinde tanımlanmış veya belirlenmiş bir finansal ölçüt haricinde, işletmenin tarihsel veya gelecekteki finansal performansının, finansal durumunun veya nakit akışlarının finansal ölçümünü gerçekleştiren ölçüm aracıdır.”* (European Securities and Markets Authority (ESMA), 2015)
- ✓ *“GKGMİ harici finansal ölçütler, yatırımcılara ve diğer ilgililere fayda sağlayacak şekilde işletmenin finansal performansı, finansal durumu ve nakit akışı hakkında ek bilgiler sağlayan ölçütlerdir.”* (The Board of the International Organization of Securities Commissions (IOSCO), 2016).
- ✓ *“Ek finansal ölçütler, bir GKGMİ çerçevesi tarafından özel olarak tanımlanmayan ölçütlerdir. Bu ölçütler, GKGMİ çerçevesine göre hazırlanan verilerden ekleme, çıkarma, vb. yollar yardımı ile elde edilmektedir.”* (International Federation of Accountants (IFAC), 2014)
- ✓ *“GKGMİ harici finansal ölçüt, işletmenin geçmiş veya gelecekteki finansal performansını, finansal durumunu veya nakit akışlarını GKGMİ uyarınca hesaplanan tutarları çıkartarak ya da GKGMİ haricindeki tutarları dahil ederek düzeltme işlemine tabi tutan sayısal bir ölçüdür.”* (SEC, 2019).

Temel Kâr/Zarar, Düzeltilmiş Net Kâr/Zarar, Düzeltilmiş FAVÖK, Temel Kazançlar, Organik Büyüme, Serbest Nakit Akışı, Çekirdek Kazançlar, Normalleştirilmiş Kâr/Zarar ya da *Kazançlar* gibi ölçütlerden oluşan APÖ, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri veya bir finansal raporlama çerçevesi temel alınarak hazırlanan geleneksel performans ölçütlerinin türevleridir. Bu süreçte geleneksel ölçütlere ya da finansal tablolarda yer alan tutarlara muhtelif ekleme, çıkarma ile birleştirmeler yapılmakta ve APÖ'ler oluşturulmaktadır. Düzeltilmiş, temel veya normalleştirilmiş gibi isimler ile kullanılan APÖ'ler işletmeden işletmeye ya da aynı işletmede farklı şekillerde formüle edilebildiği gibi bazı durumlarda birbirleri yerine de kullanılabilir. Ölçütlerin nasıl hesaplanacağına dair geleneksel ölçütler gibi sabit formüller bulunmamaktadır. Alternatif ölçütlerin hesaplanması işletmeden işletmeye değişebildiğinden ilgili kurumların yayımladığı rehberlerde işletmelerin APÖ kullanmaları durumunda ölçüte ait hesaplama şeklini ve içeriğini açıklamaları istenmektedir (Cavlak, 2019).

Örneğin; temel kâr, işletmenin yasal düzenlemelere göre hesapladığı mali kârdır. Bu tutar, kâr pozisyonunun doğru bir şekilde göstermek adına bir defalık-tekrar etmeyen olaylar hariç tutularak hesaplanmaktadır. Bu nedenle de temel kâr hesaplaması, aynı muhasebe standartlarını izleyen aynı muhasebe kârına sahip tüm işletmeler için benzer şekilde yapılmasına rağmen, her işletme için farklılık arz edebilmektedir (Kenton, 2018). Bir başka örnek normalleştirilmiş kâr; mevsimselliği, gelir ve harcama-

ların olağandışı etkilerini elimine etmek için yapılan ayarlamalar sonucunda hesaplanmaktadır. Normalleştirilmiş kâr; işletme sahiplerine, finansal analistlere ve diğer tüm paydaşlara işletmenin normal faaliyetlerinden elde ettiği gerçek kârı anlamalarına yardımcı olmaktadır (Stockopedia, 2019).

Yukarıda da ifade edildiği gibi işletmeler APÖ hesaplarırken, genel olarak yasal düzenlemelere (geçerli finansal raporlama çerçevesine) göre rapor edilen tutarlardan; *olağandışı, bir defalık, yinelenmeyen, seyrek*, özel olarak tanımlanabilecek unsurları çıkartmaktadır. Bu da kârı ya da zararı normalleştirilmede, nakit akışını standart hale getirmekte, anormallikleri ortadan kaldırarak finansal performansın daha gerçekçi ve doğru bir şekilde yorumlanmasını kolaylaştırabilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki her işletmenin ele aldığı olağandışı, bir defalık vb. yinelenmeyen unsurları farklı olabilmekte ya da bir işletme aynı olayı olağandışı olarak ele alırken diğer bir işletme bu şekilde ele almayabilmektedir. Örneğin, faiz gelirleri bazı sektörlerdeki işletmeler için ana faaliyet konusu iken bazı işletmeler için ise muhtelif zamanlarda bir defalık ya da seyrek bir durum olarak görülebilmektedir. APÖ oluşturulmasındaki bu durum işletmeler arasında aynı APÖ'lerin karşılaştırılmasını zorlaştırmaktadır (Cavlak, 2019).

APÖ'ler; tutarsız olarak sunulduğunda, açık bir şekilde tanımlanmadığında veya finansal sonuçları gizleme amacı taşıdığı anda problemler ortaya çıkabilmektedir. Diğer taraftan söz konusu ölçütler, işletmelerin kendileri tarafından formüle edilmesinden dolayı işletmeden işletmeye değişebilmektedir. Bu da APÖ'lerin geleneksel performans ölçütleri gibi standartlaştırılmış bir yapıya sahip olmasını engellemektedir. Bu sebeple de benzer APÖ'ye sahip olan işletmeler arası karşılaştırma yapılması yanlış yorumlamalara neden olabilmektedir (IOSCO), 2016).

2.2. Alternatif Performans Ölçütleri: Zorluklar/Sınırlılıklar

Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve finansal raporlama standartları, finansal raporlamayı tek tip hale getirmek ve paydaşların yapacakları analizi kolaylaştırmak adına *ölçüm, sunum, açıklama, vb.* kurallar getiren bir formata sahiptir. Bu formatın sağladığı tekdüzelik, işletme performansının analizine ve karşılaştırılmasına olan güvenilirliği arttırmakta, denetçiler tarafından sonuçlar doğrulanabilmekte ve yatırımcılar raporların performansı güvenilir olarak yansıttığından emin olabilmektedir. Ancak satın alma ve birleşmelerin artması, finansal araçların çeşitlenmesi gibi benzeri durumlar ile birlikte değişen ve genişleyen ticari ortam işletme ve paydaşlarının işletme performansını değerlendirmesinde bu ilke ve standartlar haricindeki alternatif ölçütlerin kullanımına yol açmıştır (Downie, 2019).

APÖ, giderek yaygınlaşan bir talep ve kullanıma sahip olmakla birlikte bünyesinde birtakım riskleri ve zorlukları içermektedir. Bunun sebebi, bu ölçütlerin uzun süredir kullanılmasına rağmen konu hakkında yasal düzenlemelerin aynı hızda yapılamamasından kaynaklanmaktadır. Günümüzde ise APÖ'lerin sahip olduğu bazı zorluklar hem yatırımcılar hem de işletmeler tarafından kabul edilmekte, ancak yine de taraflar arasındaki iletişimde yaygın olarak kullanılmaktadır (Black & Christensen, 2018).

APÖ'nün zorlukları ya da sınırlılıkları olarak ifade edilebilen bazı dezavantajlı yanları şunlardır (Bhatia, 2013; BKD LLP, 2016; Sherman & Young, 2018):

- ✓ Standart bir formülü olmamasından dolayı performansı karşılaştırmadaki zorluklar,

- ✓ Hisse senedi fiyatı etkileri (APÖ'ler ile şirket performansının olduğundan daha iyi gösterilmesi -manipüle edilmesi- ile hisse senedi fiyatlarının artmasının sağlanması gibi),
- ✓ Denetlenmiş bilgiler ile birlikte kullanım (Eğer APÖ'lerin kötüye kullanımı söz konusu ise mutabakatın yapıldığı geçerli raporlama çerçevesindeki denetlenmiş bilgilere de kuşkulu yaklaşılmasını sağlaması),
- ✓ İcra tazminatı belirlemedeki riskler,
- ✓ Algılanan önyargı ile düzeltmelerin yanlı olabilmesi veya tutarlı olmamasıdır.

Bunlara ilave olarak APÖ'lerin gerçekte neyi ölçtükleri, nasıl hesaplandıkları, finansal tablolardaki bilgiler ile ilişkisi konusundaki bilgi eksikliği, ölçütlerin denetlendiği algısı onları yanlılık ya da yanlı yorumlamalara karşı da savunmasız bırakabilmektedir (ICAEW Audit & Assurance Faculty, 2016).

APÖ'lerin hesaplanma sürecinde yapılan düzeltmelerin yanlı olabilmesi, GKGMİ ile GKGMİ harici net kâr rakamlarının arasındaki makasın yıllar geçtikçe açılması noktasında kendini göstermektedir. Audit Analytics tarafından yapılan araştırmalarda ele edilen bazı bulgular, işletmelerin kazanç *yönetimi* uygulamasına başvurduklarına yönelik iddiaları desteklemektedir. Audit Analytics, 2017 yılında 342 işletme arasında yaptığı araştırmada; GKGMİ harici net gelir tutarının GKGMİ net gelir tutarını aştığı işletme oranını %69 olarak elde etmiştir. İki tutar arasındaki şirket başına ortalama eşitsizlik ise 1,3 milyar doların üzerinde hesaplanmıştır (McCann, 2018b). Bu görünüm, APÖ'lerin yukarıda sayılan zorluklarından kaynaklanan unsurların varlığını ve bu performans ölçütlerinin işletmenin pembe bir tablosunu çizmek için kullanıldığını ifade edenleri desteklemektedir.

APÖ'lerin zorlukları ya da sınırlamaları karşısında çözüm önerileri olarak aşağıda belirtilen unsurlar sunulmaktadır (Black, 2016):

- ✓ Otoriteler tarafından yayımlanan düzenlemelerin kullanılması,
- ✓ Ölçütlerin hesaplanmasında asgari tutarlılık oluşturulması,
- ✓ Düzeltme işlemlerinde kullanılan unsurların seçiminde özen gösterilmesi,
- ✓ Ölçütlerin iç ve dış denetiminin sağlanarak güvenceye tabi tutulması,
- ✓ Ölçümü gerçekleştirecek ekip ya da üyelerin eğitiminin sağlanması.

APÖ, dikkatle ele alınmadığı takdirde, finansal raporlamada tutarlılık sağlayan GKGMİ ve standart raporlamalarını olumsuz yönde etkileyebilme olanağına sahiptir. Bununla birlikte her ne kadar APÖ'lerin taşıdığı zorluklar olsa da bu çoğu kişi, kurum ya da kuruluş bu ölçütlerin yukarıdaki çözüm önerileri doğrultusunda sağlayabileceği faydaların sahip olduğu zorlukların ötesinde olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile APÖ, her ne kadar yatırımcılar başta olmak üzere işletmenin tüm paydaşlarının kullanımında bazı zorluklara sahip olsa da bu ölçütler, işletmelerin GKGMİ çerçevesinde oluşturdukları finansal tablolar ile birlikte dengeli ve gerçekçi bir şekilde analiz edildiğinde verimli hale gelmekte, dolayısıyla taşıdığı zorlukların bir kısmını telafi edebilmekte ve fayda sağlayabilmektedir (Gorham, Morgan, & Dupree, 2016; Koller, 2013).

3. ALTERNATİF PERFORMANS ÖLÇÜTLERİNİN GELECEĞİ

Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi ile diğer yetkili kurum ve kuruluşlar, yaptıkları toplantılar ile yayımladıkları raporlarda gelecekte üzerinde çalışacakları öncelikli konular olarak; finansal olmayan bilgilerin raporlanması, elektronik raporlama ile APÖ'yü sıklıkla vurgulamaktadırlar (Grant Thornton, 2018).

İşletmeler performanslarını daha iyi anlatmak ve paydaşlar ile iyi bir iletişim kurmak için APÖ'leri kullanmaktadırlar. Bu ölçütler yatırımcılara işletmenin performansını anlamada yardımcı olsalar da, uygun şekilde sunulmadığı takdirde bir iletişim aracından ziyade bir manipülasyon aracına dönüşebilmektedirler (Loesch, 2018). Her ne kadar APÖ'ler, işletmeler için bir yönlendirme aracı olarak kullanılabilir olanağına sahip olsa da bazı eleştirmenler benzer yönlendirmelerin ve dolayısıyla kazanç yönetiminin GKGMİ ya da finansal raporlama standartları çerçevesine göre hazırlanan raporlarda da yapılabildiğine dikkat çekmektedirler (Trainer, 2016). Bu eleştiri, her ne kadar denetim eksikliği bazlı bir muhasebe skandalı olarak ifade edilse de 2020 yılında yaşanan Wirecard AG vakasında da hissedilmektedir. Wirecard'ın uluslararası finansal raporlama standartlarına göre hesapladığı tutarların, standartta yer alan bazı ilkelerdeki (nakit, şerefiye ve hasılat ile ilgili) açıklardan hareketle işletme paydaşlarını yanlış yönlendirebilecek şekilde kullanıldığı ifade edilmektedir. Wirecard vakası, muhasebe ve finansal raporlamada yanlış beyanlarını önlemek için var olan ilkelerin düzgün işlemediğini açık bir şekilde göstermiştir (Meitner, 2020; Veron, 2020). Bunun bir sonucu olarak da işletmeler ister GKGMİ ya da finansal raporlama standartlarına ilişkin isterse de bunlar haricinde performans ölçütleri sunsunlar önemli nokta bu ölçütlerin hesaplanmasında kullanılan tüm unsurların açık, net ve doğru bir şekilde denetlenmesi gerektiğidir.

Bahsedildiği üzere APÖ'lerin yatırımcıları yanlış yönlendirme ve halka açık işletmelerin hisse senedi fiyatını yapay olarak şişirme için kullanıldığı yönünde ortaya atılan iddialar ya da bu konuda oluşturulan algı, bu ölçütlerin kullanımı açısından hem işletmeleri hem de kullanıcıları olumsuz etkilemektedir. Hâlihazırdaki mevcut algı sebebi ile işletmeler de APÖ'leri sunarken ve bu ölçütler hakkında gerekli açıklamaları yaparken daha dikkatli davranmalı, yatırımcıları yanlış yönlendirebilecek açıklamalarda bulunmaktan kaçınmalıdırlar (Teed, 2016).

APÖ'lerin geleceği adına bu ölçütlerin zorlukları karşısında atılabilecek en önemli adımlardan biri, ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) tarafından atılmıştır. Komisyon, Sarbanes-Oxley yasası uyarınca, GKGMİ harici ölçütleri sunan işletmelerin en yakın karşılaştırılabilir GKGMİ rakamlarını sunmasını zorunlu kılan yönetmeliği kabul etmiş ve uygulamaya koymuştur. Bu sayede kullanıcılar, işletmeler tarafından her iki ölçüt arasındaki mutabakatı da görerek sınırlı bir güvence sağlamışlardır (Foodman, 2017). Bu da APÖ'lerin amacına uygun olarak, işletme performansına yönelik daha fazla şeffaflık sağlanmasına ve yatırımcıların analizini kolaylaştırmasına neden olmuştur (Herr, 2017).

APÖ ile ilişkili olan GKGMİ'nin ya da uluslararası alanda UFRS'lerin arkasındaki temel fikir, düzenleyicilerin ve paydaşların üzerinde anlaşmaya vardığı, bir işletme ile diğeri arasında bir karşılaştırma yapılabilmesini sağlamaktır. Bu temel düzenlemeler, her ne kadar APÖ'lere olan talebi ortaya çıkaran eksik bazı noktalara sahip olsa da işletmelerin karşılaştırılabilirliğine ve denetim güvencesine sahip olması açısından hâlihazırda önemli bir yere sahiptir (Howlett, 2016).

GKGMİ ile GKGMİ harici ölçütler arasında bir denge ve mutabakat sağlamak için işletme yöneticilerinin, aşağıda sayılan unsurlara dikkat etmeleri gerektiği ve bunun APÖ'lerin gelecekteki kullanım düzeyini önemli ölçüde etkileyeceği ifade edilmektedir. Bu unsurlar şunlardır (Klein, 2017):

- ✓ **Kalite:** Özellikle GKGMİ harici ölçütlerin tüm bileşenleri, güvenilir ve gerekli kontrollerle hesaplanan en yüksek kalitede olmalıdır.
- ✓ **Doğruluk:** Ölçütler, finansal tabloların ve raporların tüm iç hesapları, önceki sürümleri ile eşleşmeli ve tüm açıklamalara uygun olmalıdır.
- ✓ **Tutarlılık:** GKGMİ harici ölçütler, gerekli açıklamalar ile birlikte her dönem için tutarlı bir şekilde sunulmalıdır.

APÖ hem destekleyen hem de eleştiren gruplar tarafından gelecekte de güncelliğini koruyacak olan bir konumdur. Bu çerçevede ortaya çıkan temel fikir ayrılığı ise şudur: APÖ'leri *destekleyenler*; bu ölçütlerin olağandışı veya bir defalık öğelerin etkilerini dışladığı için daha alakalı, ayrıntılı ve kaliteli bilgiler sunarak daha gerçekçi performans bilgileri sağladığını; *eleştirenler* ise bu ölçütlerin standart tanımlamalara sahip olmaması ve muhtelif unsurları dahil etme ya da hariç tutma konusundaki tutarlılık eksikliğinden dolayı karşılaştırılabilirliğin yok olduğunu savunmaktadırlar (Chebotareva, 2007). Bir başka ifade ile bu ölçütleri destekleyenlerin ve eleştirenlerin temel çıkarımları özetle aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

- **Destekleyenler;** “APÖ’ler, bir işletmenin nasıl performans gösterdiğinin doğru bir resmini çizmede yardımcı olmaktadır.”
- **Eleştirenler;** “APÖ’ler yatırımcıları manipüle etmek ve düşük performanslı sonuçları gizlemek için kullanılmaktadır.”

Son yıllarda artan bir popülerliğe sahip olan ve GKGMİ çerçevesinde hesaplanan tutarlardan muhtelif unsurları dışlayan bir sayısal ölçümü temsil eden APÖ'lerin (Lukac, 2018) sahip olduğu zorluklarından hareketle gelecek adına ortaya atılan fikirlerden biri bu tür ölçütlerin de diğer GKGMİ çerçevesinde hazırlanan rakamlar gibi standart hale getirilmesi yönündedir. Ancak konu ile ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan çeşitli toplantılarda standardizasyonun işletmelerin performansına dair sunumu sınırlayabileceği ve dolayısıyla APÖ'lerin en büyük faydasını ortadan kaldıracabileceği ifade edilmektedir (Fornelli, 2018). Yatırımcılar açısından bakıldığında, APÖ'lerin işletme performansına dair gerçek kazanç rakamlarını yansıttığı algısı ya da inancı bu ölçütlerin yatırımcılar tarafından çoğunlukla talep edildiğini göstermektedir ki yapılacak standardizasyon çalışmalarının yatırımcıların bu talebini ortadan kaldıracabileceği de belirtilmektedir (Lev, 2017).

PwC'nin ABD'deki Ulusal Profesyonel Hizmetler Grubu'nun ortağı olan Wayne Carnall, APÖ'lerin ve diğer GKGMİ harici bilgilerin kullanılmasını, *eski-yeni bir sorun* olarak tanımlamaktadır. Bunun nedeni ise ölçütlerin eskiden beri kullanılması ancak son 10 yıllık dönemde bu kullanımın ve bu kullanıma olan talebin giderek artması olarak ifade etmektedir. Bunların bir sonucu olarak ise şu sorunun ortaya çıktığı belirtilmektedir: “*Alternatif performans ölçütlerinin kullanılması, GKGMİ veya UFRS'nin kullanıcıların istediği bilgiyi sağlayamadıkları anlamına mı gelmektedir?*” (PwC, 2018). Her ne kadar

bunun cevabı tam anlamıyla evet olmasa da konu, yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından son dönemlerde tartışılmakta olup gelecekte IASB ve benzeri diğer kurumlar tarafından gerekli adımların atılacağı ifade edilmektedir.

ABD’de ise yetkili kurum olan SEC alternatif performans ölçütlerinin (ABD’de GKGMİ harici finansal ölçüt olarak tanımlanmaktadır) geleceğine yönelik olarak işletme açıklamalarında GKGMİ harici finansal ölçütlerin yaygınlığına ve artan önemine odaklanmaktadır. Ayrıca kurum, bu ölçütlerin işletme performansına ait verilen bilgileri çarpıtma ve işletme paydaşlarını yanlış yönlendirme potansiyelleri ile de ilgilenmektedir (Morrison & Foerster (International Financial Law Review), 2017). SEC, özellikle son on yılda GKGMİ harici finansal ölçütlerin kullanımının ve GKGMİ’ye göre rapor edilen ölçütler ile aradaki tutar farklarının giderek artmasından dolayı bu konu hakkındaki düzenlemeler ile tavsiye kararlarını genişletmeye başlamıştır (Deloitte, 2017). SEC’in önem verdiği konulardan bir diğeri denetlenmemiş finansal bilgilerin kullanılırken işletmelerin ve kullanıcıların dikkatli olması gerekliliğidir (Odom, 2018). Kurumun konu hakkındaki en önemli tavsiyesi, GKGMİ harici verilerin denetlenmiş finansal tabloların içinde yer alan bilgilerle bir araya getirilerek ve mutabakat yapılarak yorumlanmasıdır (Siegel, 2014). Yapılacak yorumların ise SEC tarafından belirtilen niteliklerde ve ölçütün gereklilikleri ile uyumlu şekilde olması, söz konusu bilgilerden sağlanması beklenen faydanın gerçekleşmesi adına önem arz etmektedir (Parrino, 2016).

APÖ’lerin geleceği ile ilgili olarak dikkat çekici unsurlardan biri de ABD’de bilgi uçuşma programı kapsamında GKGMİ harici aldatici raporlama için muhbir ödülleri verilecek olmasıdır. Bilgi uçuşma programı 2011’den bu yana 250 milyon dolardan fazla ödül vermiştir. Önümüzdeki birkaç yıl boyunca da, ödül tutarının GKGMİ harici aldatici raporlamalara bağlı olarak artacağı beklenmektedir (Stock & Zuckerman, 2018). Bu da göstermektedir ki gelecekte her ne kadar konu hakkında yasal düzenlemeler yapılsa da tıpkı ilke ve standartlara göre hazırlanan ölçütlerde olduğu gibi APÖ’lerin de kötüye kullanımların gerçekleşmesi olası bir durumdur.

4. ALTERNATİF PERFORMANS ÖLÇÜTLERİNİN DENETİMİ

Geçerli finansal raporlama çerçevesine göre hazırlanan finansal tablolardan hareketle oluşturulan performans ölçütleri, bir dizi standart süreçler izlenerek hazırlanmakta ve dolaylı olarak güvenceye tabi tutulmaktadır. APÖ ise her ne kadar bazı temel ilkeler doğrultusunda hazırlansa da hâlihazırda bu ölçütler, doğrudan ya da dolaylı olarak herhangi bir güvenceye tabi değildir. Bir başka ifade ile bu ölçütlerin denetimi konusunda yasal altyapı henüz oluşturulmamıştır. Sonuç olarak, APÖ’lerin işletmeden işletmeye, dönemden döneme ve sektörler arasında rapor edilmesinde tutarlılık, karşılaştırılabilirlik ve şeffaflık eksikliği olabilmektedir (Accounting Standards Board (AcSB), 2018) ki bu durum ölçütlerin en çok eleştirilen noktalarından biridir.

İşletmeler ve işletme paydaşları APÖ’leri faydalı bulmaktadırlar. Ancak bununla birlikte açıklanan bu ölçütler vasıtası ile sunulan bilgilerin yorumlanması ve analizi açısından daha fazla şeffaflık talep edilmektedir (Malsch, 2016). Bu ise ölçütlerin nasıl hesaplandığı, hangi amaçla oluşturulduğu, ne fayda sağlayacağı ve benzeri konularda net açıklamaların yapılmasını gerektirmektedir. Diğer taraftan yatırımcılar açısından da APÖ’lerin güven oluşturması ve fayda sağlaması için bu ölçütlerin açıkça formüle edilmesi, kullanılma gerekçesinin net olarak açıklanması, diğer sunulan finansal bilgiler ile tu-

tarlı ve karşılaştırılabilirliğinin olması gerekmektedir. Bu durum büyük ölçüde son yıllarda çıkartılan rehber ve kılavuzlar ile sağlanmıştır. Ancak belirtilen unsurların tam olarak yerine gelmesi söz konusu ölçütlerin hem işletme içinde hazırlanırken hem de işletme dışında paydaşlara sunumundan önce asgari düzeyde de olsa muhtelif denetim prosedürlerine tabi olmasından geçmektedir (Thomas & Grant, 2018).

Son yıllarda, APÖ'lerin artan kullanımına bağlı olarak bu ölçütler ile ilgili olarak birtakım yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu ölçütler; işletmelerin yıllık raporlarına, kazanç bültenlerine, yatırımcı sunumlarına ve benzeri diğer iletişim araçlarına dâhil edilmiştir. Ancak, paydaşlara sunulan bu ölçütlerin denetimi konusunda herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Dolayısıyla, denetçilerin de bu tür ölçütler ile ilgili şu an için yasal olarak sorumlulukları bulunmamaktadır (PCAOB, 2018).

APÖ'lerin yanlış kullanımı, işletme performansının olduğundan daha farklı sunulmasına, dolayısıyla yatırımcıları yanlış yönlendirebilme ve halka açık bir şirketin hisselerini yapay olarak şişirebilme etkisine sahiptirler. Her ne kadar yasal olarak olmasa da buradaki sorumlulardan biri işletmenin denetim komitesine aittir (Tysiac, 2018a). Bu çerçevede, öncelikle denetim komitelerinde yer alanların APÖ konusunda bilgilendirilmeleri, eğitime tabi tutulmaları ya da gerekli sertifikaları almaları, yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından sağlanmalıdır. Daha sonra ise geçerli yasal düzenlemeler doğrultusunda denetim komiteleri, şu anda yasal olmayan sorumluluklarını yerine getirmelidirler (McCann, 2018a).

Bu görüşe destek olarak SEC üyesi ve avukatı olan Kara M. Stein'in, işletme performansının adil sunumu hakkında güvence sağlamak da dâhil olmak üzere GKGMİ harici ölçütlerin kamuya açıklanmasında denetçilerin ve denetim komitelerinin daha büyük bir rol üstlenebilecekleri fikrini dile getirmesi de önem arz etmektedir (The Corporate Counsel, 2018).

Alternatif performans ölçütleri denetlenmeli midir? sorusuna bakıldığında denetlenmeli yanıtını verenlerin sayısı bu tür ölçütlerin görülen olumsuzlukları neticesinde gün geçtikçe artmaktadır. Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu (*Public Company Accounting Oversight Board-PCAOB*) ve benzeri kurum ve kuruluşlar, GKGMİ çerçevesinde hazırlanan finansal bilgilerde olduğu gibi GKGMİ harici ölçütlerin de denetlenmesini istemektedir. Bunun en büyük nedeni, PCAOB'ın Yatırımcı Danışma Grubu'nun (*Investor Advisory Group*) ortak lideri olan Tony Sondhi'nin de belirttiği üzere standardizasyon ve denetim eksikliğinin GKGMİ harici ölçütleri "*piyasaların istikrarı ve verimliliği açısından potansiyel açıdan tehlikeli*" olarak nitelendirilmesinden kaynaklanmaktadır (Lutz, 2016).

Denetçiler açısından dikkat edilmesi gereken önemli nokta, hangi performans ölçütlerinin hangi amaçla kullanıldığıdır. Örneğin, işletme içindeki primlerin alternatif bir performans ölçütüne dayanması durumunda bunun özellikle nasıl hesaplandığı ve işletme finansal tablolarında sunulan tutarlar ile uyumlu olup olmadığı denetçilerin özellikle dikkat etmesi gereken hususlardan biridir (ICAEW Audit & Assurance Faculty, 2016).

Diğer taraftan APÖ'lerin denetimi, net yasal düzenlemeler olmamakla birlikte işletme denetimini gerçekleştiren kurumun denetleme sorumluluğu içerisinde (*ölçütlerin yasal olarak incelenmesi zorunlu olan raporların içerisinde kullanılması durumunda*) yer alabilir. Bu nedenle, denetimi gerçekleştirenlerin rapor edilen APÖ'lerin seçimi ve hesaplanması konusunda çeşitli sorgulamalar yapmaları önerilmektedir. Bununla birlikte denetçiler, denetlenen mali tablolara ve raporlara herhangi bir APÖ dahil

edilmediği sürece APÖ'lerin doğruluğundan sorumlu değildirler. Denetçilerin söz konusu ölçütlerin sorumluluk alanlarındaki raporlarda sunulması durumunda şeffaflık, tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik ilkeleri çerçevesinde dikkat etmesi gereken sorular şunlardır (Anti-Fraud Collaboration, 2018; Center for Audit Quality, 2016b; Ernst & Young, 2016):

- İşletme yönetiminin APÖ sunma sebepleri nelerdir? (*Bu soru, özellikle ölçütlerin yeni olması durumunda önem arz etmektedir.*)
- Ölçütlerin değiştirilme ya da kullanımına son verilme gerekçeleri nedir?
- Ölçütler, işletme dışındaki taraflarca açıkça anlaşılabilir mi?
- Ölçütlerin hesaplanmasında kullanılan veriler doğrulanabilir mi?
- Ölçütler, GKGMİ çerçevesinde sunulan ölçütler ile ilişki midir?
- İşletmenin içinde bulunduğu sektörü yansıtan ölçütler nelerdir?
- Ölçütler, işletme içindeki bölümlere göre de raporlanmalı mıdır?
- İç denetim tüzüğünde bu ölçütler ile ilgili prosedürler var mıdır?
- Bu ölçütler ile ilgili yetki ve sorumluluk dağılımı nasıl yapılmaktadır?
- Hile riski değerlendirmesinde, bu ölçütler dikkate alınmakta mıdır?

Denetçiler, ağırlıklı olarak yasal düzenlemelerin öngördüğü şekilde işletmelerin finansal tablolarını denetlemektedirler. Ancak APÖ'ler denetçilerin denetimi gerçekleştirdikleri finansal tabloları içeren bağımsız denetim raporları dışında basın bültenlerine, kazanç sunumlarına veya finansal tabloları içermeyen diğer belgelere de dâhil edilmektedir. Denetçilerin genellikle bu unsurları incelemeleri yasal olarak zorunlu olmamakla birlikte, uygulamada denetçilerin bunları işletmenin talebi üzerine risk değerlendirme prosedürlerinin bir parçası olarak incelemeleri mümkündür (Center for Audit Quality, 2016a).

Denetim komitesi, finansal raporlama sürecini ve dış denetimi denetlemek için şirket hissedarları adına önemli bir sorumluluğa sahiptir. Dolayısıyla komite, yönetim ve yatırımcılar arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu doğrultuda, Denetim Kalitesi Merkezi tarafından da ifade edilen denetim komitesinin APÖ konusunda izleyebileceği yol haritasındaki noktalar şunlardır (Center for Audit Quality, 2018; Tysiac, 2016):

- ✓ APÖ'lerin ve ilgili açıklamaların işletmenin genel stratejisi ve performansı ile aynı hizada olup olmadığını ve yeterliliğini değerlendirmek,
- ✓ APÖ'lerin nasıl üretildiği, hesaplandığı ve sunulduğu ile ilgili bir politikanın varlığını denetlemek yoksa bu konuda işletmeyi teşvik etmek,
- ✓ İşletme ile sunduğu APÖ'lerde nasıl ve neden değişiklik yaptığının gerekçesini tartışmak ve makul nedenleri ilgililere açıklamak,

- ✓ Sunulan APÖ'ler ile ilgili olarak hangi kontrollerin ve prosedürlerin yürürlükte olduğunu ortaya koymak,
- ✓ Dış denetçilerin, APÖ'ler konusundaki sorumluluklarının ne olduğunu ortaya koymak ve ölçütler ile ilgili olarak görüş alışverişinde bulunmak.

APÖ'lerin denetlenmesi ile tutarlılığı ve güvenilirliği konusundaki endişelerin giderilmesi adına önerilen çözümlerden biri de teknolojinin kullanımı olarak gösterilmektedir. Bu konuda SEC Başkanı Jay Clayton ve Baş Muhasebeci Wes Bricker; teknolojinin finansal raporlama ve denetim süreçlerine tam entegre edilmesi ile söz konusu ölçütlerin en azından sistemsel bir denetiminin sağlanabileceğini ve dolayısıyla bu tür ölçütler için tutarlılık ve güvenilirlik oluşturulabileceğini ifade etmektedirler. Bunun başarılı olması için ise teknolojiyle çalışan insanların ne yapmaları gerektiğini tasarımları, bu konuda yetkili kurumların iyi bir rehber ortaya koymaları gerekmektedir (Tysiac, 2018b).

5. COVID-19'UN ALTERNATİF PERFORMANS ÖLÇÜTLERİNE ETKİSİ

Covid-19, birçok şirketin finansal performansını etkiledi ve etkilemeye de devam ediyor. Şirketler, söz konusu bu etkilere dair nicel ve nitel bilgileri finansal tabloların içine veya dışına dahil ederek vurgulamak ve paydaşlarına açıklamak isteyebilirler (Kegalj, 2020). Diğer taraftan Covid-19 pandemisi halka açık şirketler, denetçiler, denetim komiteleri, yatırımcılar ve diğer paydaşlar için birçok yeni belirsizlik oluşturmuştur. Faaliyetlerini bir şekilde devam ettiren işletmeler, ara dönem ve dönem sonlarında bu süreçteki işletme performansına dair açıklamaları her zaman olduğu gibi paydaşlarına sunmak durumdadırlar. Bu nedenle de işletmeler kullandıkları muhasebe ilkelerinin, finansal raporlama standartlarının ya da alternatif ölçütlerin öngördüğü şekilde işletme performansının bu olağandışı dönemde nasıl etkilendiğini paydaşlarına şeffaf ve doğru olarak açıklamaları gerekmektedir.

Çoğu işletmenin uyguladığı Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), Covid-19 gibi olağandışı olayların oluşturduğu etkinin finansal tablolarda ya da dipnotlarda sunulması konusunda bazı ilkelere sahiptir. Örneğin; UMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu ve UMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama standartları, önemli olan gelir veya gider kalemlerinin niteliği ve miktarının ayrı ayrı açıklanmasını ve bu bilgilerin dipnotlarda verilebileceğini söylemektedir. Ancak UMS 1, işletmelerin finansal tablolarında ya da dipnotlarında herhangi bir gelir veya gider kalemini olağandışı kalem olarak sunmalarını yasaklamıştır (EY, 2020). Bu durum, UFRS uygulayan işletmeleri olağandışı olarak nitelendirilen bu dönemde işletme performansını APÖ'leri kullanarak işletme paydaşlarına açıklamaya yapmaya yönlendirmiştir.

Şirketler, aylık ve yıllık raporlarında Covid-19'un etkisini açıklamak için APÖ'leri kullanabilirler. İşletmeler pandeminin gerçekleşen etkisinin paydaşlar tarafından doğru olarak değerlendirilmesi adına bu ölçütleri sunarken; işletme yönetiminin neden bu ölçütleri kullandığı, ölçütlerin faydalarını ve yatırımcılara Covid-19'un etkisini değerlendirmede nasıl yardımcı olabileceğini şeffaf bir şekilde açıklamaları gerekmektedir (Center for Audit Quality, 2020). İşletmeler, Covid-19'un işletme performansına olan etkisine dair sunacakları APÖ'leri kullandıkları ilke ve standartlara sorun teşkil etmeyecek şekilde ek satır öğeleri veya ek açıklamalar olarak sunabilirler. Ayrıca, işletmeler APÖ'leri finansal tablolarının içinde ya da dışında veya her ikisinde kullanmayı da seçebilirler (EY, 2020).

Covid-19'un finansal durumları, performansları ve nakit akışları üzerindeki etkisini sunmak durumunda olan işletmeler, APÖ'leri önemli bir iletişim aracı olarak görmektedirler. Uygun şekilde kullanılan APÖ'ler, pandeminin işletmeyi nasıl etkilediğini etkili bir şekilde açıklayabilir. Ancak tam tersine, şeffaf olmayan veya tutarsız ölçütler ise karışıklığa ve paydaşların yanlış yönlendirilmesine neden olabilir. Bu nedenle de işletmelerin özellikle bu pandemi sürecinde sunacakları APÖ'ler konusunda bazı noktalara dikkat etmeleri gerekmektedir. Bunlar (Grant Thornton, 2020):

- ✓ APÖ'lerin tanımlanarak nasıl hesaplandıklarının açıklanması,
- ✓ Sunulan APÖ'lerin kullanım nedenlerinin ve faydalarının açıklanması,
- ✓ APÖ'lerin açıkça etiketlenerek UFRS temelli ölçütlerden ayrı gösterilmesi,
- ✓ APÖ'lerin UFRS açıklama ve tutarlarından daha fazla ön plana konmaması,
- ✓ Ölçütlerin hesaplanmasındaki tutarların nereden elde edildiğinin gösterilmesi, gerekirse UFRS açıklamalarıyla mutabakatın yapılması,
- ✓ Ölçütlerin tarafsız olması (örneğin, tekrar etmeyen kazançların ve tekrar etmeyen kayıpların aynı şekilde ele alınması ve tekrar etmeyen tanımının şeffaf olması).

Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Kurumu (ESMA), işletmelere Covid-19 bağlamında APÖ'lerin kullanılması hususunda rehberlik sağlamak için bir soru-cevap dokümanı yayınlamıştır (European Securities and Markets Authority (ESMA), 2020a). Dokümanda ESMA, işletmeleri Covid-19'un etkisini içeren APÖ'lerin sunulmasında çok dikkatli olmaya çağırarak, kullanılan varsayımlarda pandeminin işletme performansı üzerinde sahip olabileceği etkiyi gerçekçi bir şekilde ele almasını beklemektedir. Diğer taraftan kurum, işletmelerin pandemi öncesinde kullandıkları APÖ'lerin bu dönemde de kullanılmasının ya da geçmişteki APÖ'lerde düzeltmeler yapılmasının uygun olmayabileceğini belirtmektedir. Bu şekilde bir yol izleyen ya da yeni APÖ'ler kullanan işletmelerin işletmenin finansal durumu ve kar veya zararı konusunda paydaşların yanlış yönlendirilmemesi adına ölçütlere ilişkin yapacakları açıklamaları ve kuracakları iletişimi şeffaf, doğru ve gerçekçi olarak yönetmeleri gerekmektedir (European Securities and Markets Authority (ESMA), 2020b; White, 2020).

Finansal Raporlama Konseyi (FRC) de Covid-19 sürecinin etkisine dair işletmelerin raporlama hususları hakkında güncellenmiş bir rehber yayınladı. Rehberin içeriğinde işletmelerin pandemi ile ilgili olarak muhtelif raporlarında paydaşlara sunacakları APÖ'ler konusunda bazı ilkeler yer almaktadır. Bu ilkelere göre tutarlı olarak sunulması gerektiği ifade edilen ve Covid-19'un tahmini etkisini hariç tutarak "normalleştirilmiş" veya "proforma" sonuçları gösterecek APÖ'lerin öznel bir bakış açısı sunacağı belirtilmektedir. Pandeminin muhtemelen gelirlerde azalmaya yol açacağı ve bu çerçevede oluşturulacak APÖ'lerde kayıp gelirler için yapılacak düzeltmelerin varsayımsal olacağı da ifade edilmektedir (Adrain, 2020).

ABD'de ise SEC, Kurumsal Finans Bilgilendirme Rehberi: 9 Numaralı Başlığı (*Corporate Finance Disclosure Guidance: Topic No. 9*) yayımlayarak Covid-19'un işletmeler üzerindeki olası etkilerine dair temel açıklama ilkelerini kullanıcılara sunmuştur. İlkeler, işletmelerin Covid-19'un mali durum ve faaliyet sonuçları üzerindeki etkilerini ve risklerini nasıl raporlayacağına dair işletmelere bir rehber

sağlamaktadır. Diğer taraftan ilgili yayın şirketlere, pandeminin etkisini açıklamak için GKGMİ harici finansal ölçüt sunması durumunda, işletme yönetiminin ölçütü neden yararlı bulduğu ve yatırımcıların değerlendirme yapmasına nasıl yardımcı olacağını açıklamasını istemektedir (SEC, 2020).

Covid-19 döneminde kullanılan ve kullanılacak olan APÖ'lerin denetimi de her zamankinden daha fazla tartışılan konulardan biridir. Pandemi ile ilgili etkileri yansıtmak için işletme performansına ilişkin yapılan düzeltmeler ya da ayarlamalar tutarlılığı ve karşılaştırılabilirliği etkileyebilmektedir. Bu da yatırımcıların Covid-19'un şirket üzerindeki etkisini anlamalarına yardımcı olmak için hesaplama yönteminin ve bu ölçütleri işletmenin neden kullandığına ilişkin şeffaf açıklamaların yapılmasını gerektirmektedir (Posner, 2020).

APÖ'leri değerlendiren denetçi ya da denetim komitesi, değerlendirme sürecinde şu unsurları dikkate almalıdır; ölçütlerin, şirket ile ilgili alınacak kararlarda nasıl bir etki meydana getireceği konusunda kendini yatırımcıların yerine koymak, işletmenin sunduğu APÖ'leri Covid-19'un hangi etkilerine dayanarak seçtiği ve bu bağlamda yaptığı açıklamaların tutarlılığı, işletmelerin APÖ'leri sunarken yararlanabilecekleri kılavuzlara (SEC, ESMA, IOSCO, FRC, vd. kurumların yayımladığı) ne kadar uyum sağladığı, dış denetçilere APÖ konusunda sorumluluklarının neler olduğunu sormak ve onları da bu sürece dair bilgilendirmek (Center for Audit Quality, 2020).

6. SONUÇ

İşletme performansının doğru, gerçekçi ve tutarlı bir şekilde işletme paydaşlarına sunulması, işletmenin paydaşları olan iletişimini ve güveni sağlamlaştırmakta, işletmenin daha iyi yatırım almasını kolaylaştırmakta ve birçok dolaylı faydalar sağlamaktadır. Bu çerçevede ise işletmeler geleneksel ve değer bazlı performans ölçütleri ile birlikte son on yıldır giderek artan oranda alternatif performans ölçütleri olarak ifade edilen performans ölçütlerini kullanmaktadırlar. APÖ'ler, geleneksel ölçütlere göre işletmelerin performanslarını daha iyi anlatmaları adına işletmelere esneklik sunmaktadır. Söz konusu esneklik, APÖ'lerin işletmeler tarafından formüle edilmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan paydaşlar açısından da bu ölçütlerin sunulmasının işletme performansı hakkında daha detaylı bilgi sağladığı algısı, APÖ'lere olan talebi ve işletmeler tarafından kullanımını arttırmıştır.

APÖ'ler hem işletmelere hem de paydaşlara muhtelif faydalar sağlasa da çeşitli yönlerden eleştiriler almaktadır. Söz konusu eleştiriler çoğunlukla ilgili ölçütlerin standardının olmamasından ve bu sebeple karşılaştırılabilirlik sağlayamamasından ileri gelmektedir. İkinci büyük eleştiri konusu ise ölçütlerin herhangi bir denetime ya da güvenceye tabi olmamasıdır. Bu eleştirilerin düzeyi arttıkça da ulusal ve uluslararası kurumlar birtakım yasal düzenlemeler getirmişlerdir. İlgili düzenlemeler, işletmelerin bu ölçütleri sunması konusunda eski dönemlere nazaran bir iyileştirme sağlamıştır. Ancak ölçütlerin denetimi konusunda ise tartışmalar halihazırda sürmektedir.

İşletmelerin finansal raporlamalarında önemli bir yere sahip olan UFRS'lerden sorumlu olan IASB de APÖ konusunda gelen talepler ve gözlemleri sonucunda çalışmalar yürütmektedir. IASB, Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Kurumu'nun (ESMA) çıkardığı kılavuza karşın 2015 yılında başlattığı "Finansal Raporlamada Daha İyi İletişim" projesi kapsamında Yönetim Performans Ölçütleri (*Management Performance Measures*) çalışmasını önümüzdeki dönemde uygulamaya geçirmeye hazırlanmaktadır. Bu

ölçütlere; şeffaflık, tutarlılık, karşılaştırılabilirlik, hesaplama nedeni gibi APÖ düzenlemelerinin sahip olduğu ve UFRS'lerin kavramsal çerçevesine aykırı olmayan tüm özelliklerin eklendiği belirtilmektedir. Ancak bunların denetiminin nasıl sağlanacağı konusunda net bir açıklama yapılmamıştır.

Covid-19 döneminde işletmelerin paydaşlarına muhtelif araçlar vasıtası ile sunacakları işletme performansına ilişkin bilgilerde APÖ'lerin yaygın olarak kullanılacağı öngörülmektedir. Ancak ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşların da yukarıda belirttiği gibi APÖ'lerin işletmeler tarafından özellikle de pandemi döneminde nasıl kullanılacağı, APÖ'lerin paydaşlar nezdindeki algısını oluşturacak ve ölçütlerin gelecekteki konumunu (paydaşlar tarafından talep edilme düzeyinin artması ya da azalması) tayin edecektir. Ayrıca ölçütlere dair asgari bir güvencenin oluşturulması ya da denetimi konusundaki endişelerin en aza indirilmesi APÖ'lerin halihazırda yaygın olan kullanımını gelecekte daha da arttıracaktır.

Son olarak APÖ ile ilgili Türkiye'deki duruma bakıldığında, işletmelerin APÖ'leri faaliyet raporlarında, yatırımcı sunumlarında ve bağımsız denetim raporlarındaki dipnot açıklamalarında az da olsa kullandığı görülmektedir. Ancak bu kullanımlarda "alternatif performans ölçütü" ifadesi kullanılmamakta, sadece ilgili ölçütün ismi ve tutarı verilmekte ve ölçütün hesaplanması ile neyi ifade ettiğine dair herhangi bir açıklama yapılmamaktadır. Türkiye'deki işletmelerin de APÖ'leri Avrupa'daki işletmeler gibi belirli bir standart çerçevesinde sunmaları adına SPK, KGK gibi ilgili kurumlar tarafından bir rehberin oluşturulması ya da ESMA'nın yayımladığı rehberin işletmelerin kullanımına sunulması işletmeler ve paydaşlara fayda sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Accounting Standards Board (AcSB). (2018). *Draft Framework for Reporting Performance Measures: Enhancing the Relevance of Financial Reporting*. Toronto.
- Adrain, A. (2020). The FRC has issued additional guidance on reporting of exceptional items and APMs during COVID-19. Retrieved August 5, 2020, from ICAS - Professional Resources website: www.icas.com/professional-resources/coronavirus/latest-updates/the-frc-has-issued-additional-guidance-on-reporting-on-exceptional-items-and-apms-during-covid-19
- Anti-Fraud Collaboration. (2018). *Non-GAAP Measures – What Do They Say About Fraud Risk?*
- BDO. (2017). *International Financial Reporting Bulletin 2017/14: ESMA Public Statement - Guidelines on Alternative Performance Measures (APMs) and Questions & Answers*. London.
- Bhatia, S. (2013). Need for Greater Regulation of Non-GAAP/Non-IFRS Information. *Basic Research Journal of Business Management and Accounts*, 2(5), 42–45.
- BKD LLP. (2016). *Non-GAAP Financial Measures*.
- Black, D. E., & Christensen, T. E. (2018). Policy Implications of Research on Non-GAAP Reporting. *Research in Accounting Regulation*, 30(1), 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.racreg.2018.03.001>
- Black, E. L. (2016). The Ethical Reporting of Non-GAAP Performance Measures. *Revista Contabilidade & Finanças*, 27(70), 7–11. <https://doi.org/10.1590/1808-057x201690090>
- Cavlak, H. (2019). *Geleneksel, değer bazlı ve alternatif performans ölçütlerinin uluslararası finansal raporlama standartları ile ilişkisi: Borsa İstanbul'da bir uygulama*. Marmara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Center for Audit Quality. (2016a). *Non-GAAP Financial Measures: Continuing the Conversation*. Washington.
- Center for Audit Quality. (2016b). *Questions on Non-GAAP Measures: A Tool for Audit Committees*.
- Center for Audit Quality. (2018). *Non-GAAP Measures: A Roadmap for Audit Committees*. Washington.
- Center for Audit Quality. (2020). *COVID-19 Considerations for Non-GAAP Financial Measures and Performance Metrics*.
- Chebotareva, N. (2007). Non-GAAP Measures - Love Them or Hate Them? Retrieved March 16, 2019, from Accountancy Daily website: <https://www.accountancydaily.co/non-gaap-measures-love-them-or-hate-them>
- Deloitte. (2017). *SEC Comment Letters - Including Industry Insights*. New York.
- Downie, R. (2019). GAAP vs. Non-GAAP: What's the Difference? Retrieved March 16, 2019, from Investopedia (Financial Analysis) website: <https://www.investopedia.com/articles/financial-analysis/062716/gaap-vs-nongAAP-which-should-you-consider-evaluation>
- Ernst & Young. (2016). *The Audit Committee's Role in Reporting on Alternative Performance Measures*.
- European Securities and Markets Authority (ESMA). (2015). *ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures*. ESMA/2015/1415en.
- European Securities and Markets Authority (ESMA). (2020a). ESMA issues new Q&A on alternative performance measures in the context of COVID-19. Retrieved August 5, 2020, from Corporate Disclosure and Covid-19 website: www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/esma-issues-new-qa-alternative-performance-measures-in-context-covid-19
- European Securities and Markets Authority (ESMA). (2020b). *Questions and answers - ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures (APMs)*.

- EY. (2020). *Applying IFRS - Impact of coronavirus on alternative performance measures and disclosures*.
- Foodman, S. (2017). Can Non-GAAP Measurements be Misleading? Retrieved March 16, 2019, from Accounting Today website: <https://www.accountingtoday.com/opinion/can-non-gaap-measurements-be-misleading>
- Fornelli, C. (2018). Non-GAAP Measures: Questions and Insights. Retrieved March 18, 2019, from Nasdaq (Listing Center) website: <https://listingcenter.nasdaq.com/ClearinghouseArticle/Non-GAAP-Measures-Questions-and-Insights-1511>
- Gorham, P., Morgan, L., & Dupree, D. (2016). Disclosure of Non-GAAP Measures – An SEC Focus. *Eversheds Sutherland (Partnering Perspectives)*, pp. 8–11.
- Grant Thornton. (2018). *IFRS News*.
- Grant Thornton. (2020). *COVID-19: Accounting implications for CFOs*.
- Herr, K. (Katy). (2017). Credibility and Non-GAAP Metrics: Good, Bad, or Ugly? Retrieved March 16, 2019, from LinkedIn website: <https://www.linkedin.com/pulse/credibility-non-gaap-metrics-good-bad-ugly-kathryn-katy-herr>
- Hogarth, P. (2014). *IFRS News (PwC): Presenting Financial Performance - Change on the Horizon?* London.
- Hogarth, P. (2017). *PwC IFRS Talks - Episode II: Alternative Performance Measures (Podcasts)*. PwC.
- Howlett, D. (2016). Is the End of Non-GAAP Measures in Sight? Maybe. And that's a Good Thing. Retrieved March 16, 2019, from Diginomica website: <https://diginomica.com/is-the-end-of-non-gaap-measures-in-sight-maybe-and-thats-a-good-thing>
- ICAEW Audit & Assurance Faculty. (2016). *Audit Insights: Corporate Reporting Improving Annual Reports of Listed Companies*. London.
- International Federation of Accountants (IFAC). (2014). *International Good Practice Guidance: Developing and Reporting Supplementary Financial Measures - Definition, Principles and Disclosures*.
- IOSCO. (2016). *Statement on Non-GAAP Financial Measures*. FR05.
- Kegalj, G. (2020). Where and how should COVID-19 impacts be presented in the income statement and related notes? <https://doi.org/https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/06/covid-19-income-statement-ias1.html>
- Kenton, W. (2018). Underlying Profit. *Investopedia*.
- Klein, B. (2017). Important Considerations when Using Non-GAAP Measures. Retrieved March 18, 2019, from Consero (Articles) website: <https://blog.conseroglobal.com/important-considerations-when-using-non-gaap-measures>
- Koller, T. (2013). Building a Better Income Statement. Retrieved from McKinsey & Company (Strategy & Corporate Finance) website: <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/building-a-better-income-statement>
- Lev, B. (2017). Surprise: Investors Like Non-GAAP Earnings. Retrieved March 16, 2019, from Seeking Alpha (Earnings Analysis) website: <https://seekingalpha.com/article/4060911-surprise-investors-like-non-gaap-earnings>
- Loesch, R. M. (2018). Be Careful Using Non-GAAP Financial Measures. Retrieved from Tucker Ellis LLP (Securities & Exchange Commission) website: <https://www.tuckerellis.com/lingua-negoti-blog/be-careful-using-non-gaap-financial-measures>

- Lukac, J. (2018). Non-GAAP Measures: I'm so Popular! Retrieved March 17, 2019, from GAAP Dynamics (Accounting) website: [https://www.gaapdynamics.com/insights/blog/2018/06/12/non-gaap-measures-i'm-so-popular-!](https://www.gaapdynamics.com/insights/blog/2018/06/12/non-gaap-measures-i-m-so-popular-!)
- Lutz. (2016). Should Non-GAAP Measures be Audited? Retrieved March 18, 2019, from Lutz Business Insights website: <https://www.lutz.us/non-gaap-measures-audited>
- Malsch, A. (2016). *IFRS News (PwC): Alternative Performance Measures - Under Scrutiny by Regulators*. London.
- McCann, D. (2018a). How Audit Committees can Help with Non-GAAP. Retrieved March 18, 2019, from CFO (Auditing) website: <http://www.cfo.com/auditing/2018/03/audit-committees-help-non-gaap-measures>
- McCann, D. (2018b). Report Details Ubiquity of Non-GAAP Metrics. Retrieved March 18, 2019, from CFO (Financial Reporting) website: <http://www.cfo.com/financial-reporting-2/2018/10/report-details-ubiquity-of-non-gaap-metrics>
- Meitner, V. M. (2020). Lessons from the Scandal: Three Weaknesses of IFRS – The Wirecard Story so far (5). Retrieved July 1, 2020, from Valuesque website: https://valuesque.com/en/blog/2020/07/15/lessons-from-the-scandal-three-weaknesses-of-ifrs-the-wirecard-story-so-far-5/?noredirect=en_US
- Morrison & Foerster (International Financial Law Review). (2017). *Non-GAAP Explained*. New York.
- Odom, C. (2018). SEC: Alternative Performance Measures Can Violate Accounting Rules. Retrieved January 19, 2019, from Bloomberg Tax (Financial Accounting News) website: <https://news.bloombergtax.com/financial-accounting>
- Parrino, R. J. (2016). New Compliance Guidance by SEC Staff Signals Increased Scrutiny of Non-GAAP Financial Measures. *Journal of Investment Compliance*, 17(4), 23–33.
- PCAOB. (2018). Auditor's Role Regarding Other Information and Company Performance Measures, Including Non-GAAP Measures. Retrieved March 16, 2019, from Research and Standard-Setting Projects website: <https://pcaobus.org/Standards/research-standard-setting-projects/Pages/other-information-non-GAAP>
- Posner, C. (2020). Auditors address non-GAAP financial measures in the context of COVID-19. Retrieved August 3, 2020, from Cooley PubCo (Accounting and Auditing) website: <https://cooleypubco.com/2020/06/03/non-gaap-financial-measures-context-covid-19>
- PwC. (2018). Non-GAAP Measures: The Old New Problem. Retrieved March 16, 2019, from Meet the Experts 2018 website: <https://www.pwc.co.uk/services/audit-assurance/capital-markets-accounting-advisory-and-structuring/insights/meet-the-experts-conference/non-gaap-measures-old-new-problem>
- SEC. *Financial Reporting Manual*. , (2019).
- SEC. (2020). Division of Corporation Finance - Securities and Exchange Commission - CF Disclosure Guidance: Topic No. 9. Retrieved August 5, 2020, from Coronavirus (COVID-19) website: www.sec.gov/corpfin/coronavirus-covid-19

- Sherman, H. D., & Young, S. D. (2018). The Pitfalls of Non-GAAP Metrics. *MIT Sloan Management Review*, 59(2), 57–63.
- Siegel, M. (2014). For the Investor: The Use of Non-GAAP Metrics. Retrieved January 19, 2019, from FASB website: <https://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176164442130>
- Stock, M., & Zuckerman, J. (2018). Deceptive Non-GAAP Financials will Lead to Future SEC Whistleblower Awards. Retrieved March 16, 2019, from Accounting Today website: <https://www.accountingtoday.com/opinion/deceptive-non-gaap-financials-will-lead-to-future-sec-whistleblower-awards>
- Stockopedia. (2019). Normalised Earnings. Retrieved January 23, 2019, from <https://help.stockopedia.com/technical-guide>
- Teed, R. (2016). Are Non-GAAP Measures Helpful or Harmful? Retrieved March 17, 2019, from Armanino LLP (Trends & Insights) website: <https://www.armaninollp.com/articles/are-non-gaap-measures-helpful-or-harmful>
- The Corporate Counsel. (2018). Non-GAAP: “Everyone’s Doing It.” Retrieved March 20, 2019, from The Corporate Counsel Blog website: <https://www.thecorporatecounsel.net/blog/2018/10/non-gaap-everyones-doing-it>
- Thomas, A., & Grant, J. (2018). *Alternative Performance Measures (ICAEW)*. London.
- Trainer, D. (2016). The Danger of Relying on Non-GAAP Earnings. Retrieved March 16, 2019, from Forbes (Great Speculations) website: <https://www.forbes.com/sites/greatspeculations/2016/09/30/the-danger-of-relying-on-non-gaap-earnings/#66aed1591ff4>
- Tysiac, K. (2016). How Audit Committees can Evaluate Non-GAAP Measures. Retrieved March 16, 2019, from Financial Management (Accounting and Reporting) website: <https://www.fm-magazine.com/news/2016/jun/how-audit-can-evaluate-non-gaap-measures-201614745.html>
- Tysiac, K. (2018a). How Audit Committees can Evaluate Non-GAAP Measures. Retrieved March 17, 2019, from Journal of Accountancy (Corporate Accountability) website: <https://www.journalofaccountancy.com/news/2018/mar/how-audit-committees-can-evaluate-non-gaap-measures-201818605>
- Tysiac, K. (2018b). SEC Urges Consistency in Non-GAAP Reporting. Retrieved March 18, 2019, from Journal of Accountancy (Financial Reporting) website: <https://www.journalofaccountancy.com/news/2018/dec/sec-urges-consistency-non-gaap-reporting-201820253>
- Veron, N. (2020). The Wirecard debacle calls for a rethink of EU, not just German, financial reporting supervision. Retrieved September 1, 2020, from Bruegel website: www.bruegel.org/2020/06/the-wirecard-debacle-calls-for-a-rethink-of-eu-not-just-german-financial-reporting-supervision
- White, M. (2020). COVID-19 and Alternative Performance Measures (APMs). Retrieved August 2, 2020, from BDO - Audit and Assurance website: www.bdo.co.uk/en-gb/insights/audit-and-assurance/uk-gaap-and-narrative-reporting/covid-19-and-alternative-performance-measures

